

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-81-159>

УДК 657.62:355.01(477)

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ВІЙНИ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

ANALYSIS OF THE WAR'S IMPACT ON THE FINANCIAL CONDITION OF UKRAINIAN ENTERPRISES

Ковальчук Тетяна Миколаївнадоктор економічних наук, професор,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6951-6609>**Вергун Андрій Іванович**кандидат економічних наук, доцент,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7521-3241>**Kovalchuk Tetiana, Verhun Andrii**

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

Повномасштабна військова агресія проти України, що розпочалася в лютому 2022 року, справила руйнівний вплив на українську економіку та фінансовий стан підприємств. Аналіз узагальнених даних балансів підприємств, що охоплюють період з 2015 по 2022 рік, дозволяє зробити висновки щодо змін в ключових аспектах їх фінансового стану: ліквідності, діловій активності, фінансовій стійкості та рентабельності. Особливої уваги заслуговує контраст між прогнозними (екстрапольованими) показниками на 2022 рік та фактичними даними за цей період. Їх порівняння чітко ілюструє деструктивний характер впливу війни, основними проявами якого стали структурні деформації балансів, катастрофічне погіршення фінансових результатів, різке скорочення обсягів реалізації; погіршення ключових фінансових показників. Найбільших втрат зазнали транспорт та промисловість, відносно стійкими виявилися сільське господарство та будівництво.

Ключові слова: фінансовий стан, аналіз фінансового стану, українські підприємства, економічні наслідки війни.

This article presents a comprehensive study of the impact of the full-scale military invasion on the financial and economic performance of Ukrainian enterprises. The relevance of the topic is driven by unprecedented challenges: the blockade of ports, destruction of infrastructure, disruption of logistics chains, and significant labor migration. The aim of the work is to determine the scale of financial losses, assess the effectiveness of business adaptation, and identify the specifics of capital structure transformation under martial law. The research is based on the analysis of aggregate data from the State Statistics Service of Ukraine for 2015–2022 across five key sectors: agriculture, industry, construction, trade, and transport. The methodology involves two stages: an analysis of the dynamics of financial indicators and a comparative analysis of actual 2022 results against forecast figures calculated using the linear regression method. It was established that despite a nominal increase in the balance sheet total by 81.5% during 2015–2022, the real financial stability of businesses is at risk. A critical decline in the share of non-current assets and an increase in the share of current assets were identified, indicating a forced mobilization of capital. Particular attention is paid to the deterioration of the liability structure: reduced access to long-term financing and an increase in current liabilities, which heightens liquidity risks. The results of the comparative analysis for 2022 revealed a catastrophic deviation from forecast values. Instead of the expected profit, the corporate sector recorded a net loss of UAH 570.7 billion. Sales volumes decreased by UAH 2.6 trillion compared to forecasts. The return on assets (ROA) dropped to -0.022 against a forecast of +0.090. The sectoral heterogeneity of the war's impact was proven: agriculture demonstrated the highest resistance, maintaining positive profitability despite a significant slowdown in capital turnover, industry suffered the greatest losses due to the destruction of facilities, shifting to deep loss-making, construction and transport found themselves in a state of deep crisis with critically low financial independence and profitability indicators. The conclusions emphasize the need to implement state anti-crisis measures: insurance against military risks, writing off bad debts of strategic enterprises, and programs to return skilled personnel.

Keywords: financial condition, financial condition analysis, Ukrainian enterprises, economic consequences of the war.

Постановка проблеми. Військове вторгнення в Україну призвело до безпрецедентних економічних викликів. Блокада портів, руйнування інфраструктури, розрив логістичних ланцюгів, міграція робочої сили та зниження купівельної спроможності населення – все це безпосередньо вплинуло на діяльність вітчизняного бізнесу. В таких умовах для формування ефективної економічної політики важливими є: розуміння масштабів фінансових втрат, оцінка ефективності адаптації та вивчення потреб підприємств. Критично важливим стає об'єктивний і системний аналіз фінансового стану підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання впливу війни на економіку України стало об'єктом дослідження ряду вітчизняних та зарубіжних авторів: І. Василюк, О. Гавриш, Ю. Гавриш [2], В. Грушко [4], Н. Зозуля, І. Каширнікова, Д. Левчинський [9], А. Матюхіна [2], Т. Мельник [6], А. Папуне [1], Г. Ступнікер [9] та інші. Незважаючи на значну кількість публікацій, присвячених макроекономічним наслідкам війни, все ще існує дефіцит наукових робіт, що детально аналізують фінансові показники на рівні окремих підприємств. Це дослідження заповнює цю прогалину та дозволяє отримати реальну картину фінансового стану бізнесу в нових умовах.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Виходячи із зазначеного метою даного дослідження є визначення впливу повномасштабної війни на фінансовий стан вітчизняних підприємств і виявлення особливостей їх адаптації до воєнних умов. Дослідження цієї теми є основою для виявлення найбільш вразливих секторів економіки, розробки обґрунтованих рекомендації щодо державної підтримки та антикризового управління на рівні підприємств і важливе для розуміння економічної стійкості України в умовах війни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Останні дослідження та звіти від провідних українських та міжнародних організацій (таких як Київська школа економіки, Світовий банк, ООН та інші) підтверджують, що повномасштабне вторгнення мало значний, але неоднорідний вплив на фінансовий стан українських підприємств. Більшість підприємств у перші місяці війни зазнали значного погіршення фінансових показників. Опитування Європейської Бізнес Асоціації показало, що тільки 6% підприємців не зазнали жодних втрат від війни (94% підприємств зазнали втрат) [8]. За даними Мінцифри 46,8% підприємств зупинені або майже зупинені [7].

Можна виділити ряд ключових факторів, що призвели до цього. Так, від руйнування активів та інфраструктури особливо постраждали підприємства у прифронтових регіонах. Загальні непрямі збитки бізнесу оцінюються в трильйони гривень. Наприклад, згідно зі звітами, у 2022 році промисловий сектор зазнав збитків у розмірі близько 134,7 млрд дол. [3]. Розрив ланцюгів постачання призвів до значного зростання логістичних витрат. Скорочення купівельної спроможності та відтік населення вплинули на падіння попиту, що призвело до зменшення обсягів продажів. Мобілізація та міграція призвели до нестачі кваліфікованих кадрів.

Попри негативний вплив, дослідження також виявили надзвичайну стійкість українського бізнесу. Значна частина підприємств, що призупинили свою діяльність, змогли частково або повністю відновити її. Це стало можливим через внутрішню міграцію, активне використання цифрових інструментів для ведення бізнесу та переорієнтацію на нові ринки.

Детальніше дослідження проведено з використанням методики аналізу фінансового стану, що ґрунтується на комплексі взаємопов'язаних кількісних індикаторів – показників, які використовуються для динамічної оцінки ефективності діяльності, фінансової стійкості, ліквідності та ділової активності підприємства. Дослідження проведено за даними Державної служби статистики України. Ці дані представляють собою зведені показники діяльності, відображені у фінансовій звітності підприємств за 2015-2022 рр. як усього, так і у галузевому розрізі [5; 10].

Зокрема дослідження проводилося у таких галузях: сільське, лісове та рибне господарство; промисловість; будівництво; оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність.

Аналіз проведено у два етапи. На першому етапі досліджено особливості динаміки фінансових показників діяльності підприємств. З метою виокремлення екзогенного фактора – початку військової агресії проти України на другому етапі проведено компаративний аналіз фактичних результатів діяльності 2022 року з прогнозними даними на 2022 рік. Прогнозні показники визначено на основі методу лінійної регресії за даними балансів підприємств України 2015-2021 років (таблиці 1, 2, 3).

Аналіз динаміки фінансових показників діяльності підприємств за період 2015-2022 рр. На основі аналізу сумарних балансових показників підприємств України за період 2015-2022 років [4; 5] можна констатувати наявність значних структурних зрушень у фінансовому стані суб'єктів господарювання ключових секторів національної економіки, що відображають як загальноекономічні тенденції, так і галузеву специфіку.

Загальна вартість балансу підприємств досліджуваних галузей демонструє стійку тенденцію до зростання з 2015 року по 2022 рік (приріст на 81,5%). Найбільш інтенсивне збільшення балансової вартості спостерігається у 2020-2021 роках, коли темпи приросту сягали 11,6% та 10,8% відповідно. Структура активів характеризується переважанням необоротних активів, частка яких коливається в межах 49-52% від загального обсягу, що свідчить про значну капіталомісткість досліджуваних секторів економіки. Проте загалом спостерігається чітка тенденція до зниження частки необоротних активів з 49,05% у 2015 році до 38,36% у 2022 році.

Оборотні активи демонструють більш динамічне зростання порівняно з необоротними: їх обсяг збільшився з 2015 року до 2022 року у 2,2 рази. Зростання питомої ваги оборотних активів свідчить про підвищення мобільності активів та зміщення акцентів у бік більш ліквідних форм майна. Особливо показовим є зростання необоротних активів, утримуваних для продажу, та груп вибуття, що відображає процеси реструктуризації та оптимізації виробничих потужностей.

Структурний аналіз виявляє принципову відмінність між галузями за характером розміщення капіталу. Промисловість залишається домінуючим сектором з найбільшою балансовою вартістю (4773,8 млрд грн у 2022 році), що становить 32,6% від загального обсягу. Для цього сектору характерна висока частка необоротних активів (48,98% у 2015 році та 41,37% у 2022 році), що відображає специфіку виробничої діяльності та необхідність значних інвестицій в основні засоби.

Оптова та роздрібна торгівля демонструє найвищі темпи приросту балансової вартості – зростання у 2,2 рази. Для цього сектору характерна найвища частка оборотних активів серед усіх галузей – від 84,87% у 2015 році до 86,18% у 2022 році, оскільки необхідно акумулювати значні товарні запаси та дебіторську заборгованість.

Сільське, лісове та рибне господарство характеризується відносно стабільною динамікою балансової вартості. Власний капітал підприємств цього сектору збільшився, що свідчить про поліпшення фінансової стійкості галузі. При цьому спостерігається неоднорідна динаміка структури активів: частка необоротних активів знизилася з 24,95% у 2015 році до мінімуму 14,22% у 2016 році, після чого відбулося зростання до 32,30% у 2022 році. Така динаміка може відображати інвестиційні цикли, пов'язані з модернізацією матеріально-технічної бази аграрних підприємств.

Будівництво демонструє найбільшу волатильність показників, зокрема, від'ємні значення власного капіталу у 2015-2018 роках (від -16,0 млрд грн до -70,8 млрд грн) поступовим виходом у позитивну зону у 2019 році (12,5 млрд грн) та досягненням 14,1 млрд грн у 2022 році. З іншого боку спостерігається стабільно висока частка оборотних активів (68,33-76,56%), що відповідає специфіці галузі з тривалим виробничим циклом та значними обсягами незавершеного будівництва.

Транспорт і складське господарство характеризується найвищою часткою необоротних активів – від 82,82% у 2015 році до 66,53% у 2022 році. Незважаючи на поступове зниження цього показника галузь залишається найбільш капіталомісткою, що відповідає специфіці інфраструктури галузі та необхідності утримання значних основних засобів.

Власний капітал усіх підприємств зростає меншими темпами порівняно з валовою балансу. Довгострокові зобов'язання та забезпечення демонстрували тенденцію до скорочення їх частки у структурі пасивів. Натомість спостерігається зростання поточних зобов'язань. Така динаміка свідчить про скорочення доступу підприємств до довгострокового фінансування, переорієнтацію на короткострокові джерела капіталу, зростання ризиків ліквідності через підвищення частки короткострокових зобов'язань, можливе погіршення інвестиційного клімату та зниження довіри кредиторів до довгострокових проектів.

Отже структурний аналіз виявив кілька критичних тенденцій, що становлять загрозу для фінансової стабільності підприємств: зменшення фінансової автономії – зниження частки власного капіталу при зростанні залежності від зовнішніх джерел фінансування підвищує фінансові ризики та знижує здатність

підприємств протистояти економічним шокам; зміщення структури зобов'язань у бік короткострокових – зростання частки поточних зобов'язань, що створює ризики ліквідності та обмежує можливості для довгострокового стратегічного планування; галузева нерівномірність – критична ситуація у будівництві та транспорті контрастує з відносним покращенням у сільському господарстві; погіршення структури капіталу (зниження власного капіталу) транспортної галузі та будівництва.

Узагальнюючи результати аналізу балансових показників, можна констатувати, що підприємства України демонструють номінальне зростання, проте реальна фінансова стійкість залишається під загрозою через збільшення залежності від зовнішнього фінансування та погіршення структури капіталу. Галузеві особливості вимагають диференційованого підходу до формування економічної політики та механізмів підтримки різних секторів економіки.

На основі аналізу динаміки сумарних балансових показників підприємств України за період 2015-2022 років можна констатувати наявність циклічних коливань та структурних змін у розвитку ключових секторів національної економіки. Аналіз темпів зростання валюти балансу у цілому по досліджуваних галузях виявляє чітку циклічність економічного розвитку з періодами прискорення та уповільнення ділової активності.

Період 2015-2016 років характеризується інтенсивним зростанням валюти балансу, оборотних активів та поточних зобов'язань. Така динаміка відображає процес посткризового відновлення економіки після шоків 2014-2015 років, активізацію господарської діяльності та адаптацію підприємств до нових економічних реалій.

2017 рік демонструє уповільнення темпів зростання до 99,7% (скорочення валюти балансу на 0,3%), що властиво для завершення фази інтенсивного відновлення та переходу до більш стабільного розвитку. Особливо показовим є зростання необоротних активів на 24,6%, що вказує на активізацію інвестиційних процесів.

Період 2018-2019 років характеризується помірним зростанням валюти балансу (109,2% та 105,7% відповідно), що відображає стабілізацію економічної ситуації та поступове нарощування потенціалу підприємств.

2020 рік відзначається прискоренням темпів зростання до 110,3%, незважаючи на пандемічні обмеження. Власний капітал зріс на

8,0%, що характерно для процесів фінансової консолідації та реструктуризації.

2021 рік демонструє найвищі темпи зростання за весь досліджуваний період – 110,9%, з особливо інтенсивним збільшенням власного капіталу на 23,2%, що відображає сприятливу кон'юнктуру та відновлення економічної активності після пандемії.

Аналіз динаміки дозволяє констатувати наступні ключові закономірності розвитку підприємств України: критична галузева диференціація з екстремальною волатильністю у сільському господарстві та транспорті, помірною стабільністю у промисловості та торгівлі; тенденція погіршення фінансової автономії у більшості галузей, за винятком сільського господарства, що створює системні ризики фінансової стабільності; критичний вплив зовнішніх шоків (пандемія COVID-19, воєнні дії) на траєкторії розвитку підприємств, що вимагає створення ефективних механізмів антикризового управління та адаптації до умов високої невизначеності.

Аналіз сумарних показників фінансових результатів підприємств досліджуваних галузей виявляє кардинальні зміни з періодами значних збитків та прибутків. Дослідження фінансових результатів дозволило визначити такі ключові закономірності: екстремальні коливання фінансових результатів від збитку 152,6 млрд грн (2015 рік) до прибутку 523,8 млрд грн (2019 рік), що свідчить про високу чутливість до зовнішніх шоків; значна галузева диференціація з найвищою мінливістю у сільському господарстві (рентабельність коливалась від -34,4% до +25,2%) та транспорті (від -5,2% до +2,3%); розбіжність динаміки обсягів реалізації та фінансових результатів, що вказує на значний вплив цінових та витратних факторів (особливо критично у 2020 та 2022 роках); висока адаптивність економіки до воєнних потрясінь, що свідчить про ефективність механізмів швидкої адаптації підприємств.

Аналіз показників фінансового стану підприємств України за період 2015-2022 років свідчить про неоднорідну динаміку розвитку різних секторів економіки та значний вплив зовнішніх шоків факторів, зокрема повномасштабного військового вторгнення у 2022 році.

Коефіцієнт оборотності оборотних активів у загальному по п'яти основних секторах економіки демонстрував тенденцію до зростання з 2016 по 2021 рік, що свідчило про підвищення ефективності використання обо-

ротного капіталу. Тривалість обороту скоротилася з 289,1 днів до 211,4 днів. Проте у 2022 році спостерігалось різке погіршення цих показників, що відображає кризові явища у функціонуванні підприємств.

Коефіцієнт загального покриття у цілому по економіці залишався на критично низькому рівні (0,979-1,037), що вказує на недостатність оборотних активів для покриття поточних зобов'язань. У 2022 році цей показник становив 1,036, що формально забезпечує мінімальну платоспроможність. Найкращу ліквідність демонстрували підприємства сільського господарства (1,503-1,903), що пояснюється значною часткою високоліквідних запасів сільськогосподарської продукції. Натомість промислові підприємства характеризувалися коефіцієнтом нижче нормативного значення (0,876-0,945), що створює ризики неплатоспроможності.

Коефіцієнт фінансової незалежності у середньому по економіці залишався на критично низькому рівні (0,245-0,292), що свідчить про переважання позикового капіталу у структурі фінансування. У 2022 році частка власного капіталу становила лише 27,1%.

Сільськогосподарські підприємства демонстрували найвищий рівень фінансової автономії (0,401-0,592), тоді як будівельні та торговельні підприємства майже повністю залежали від зовнішнього фінансування.

Коефіцієнт рентабельності сукупних активів (ROA) демонстрував циклічну динаміку з піковими значеннями у 2019 (0,111) та 2021 роках (0,081). У 2022 році спостерігався перехід до збитковості (-0,022), що є закономірним наслідком воєнної агресії. Найвищу рентабельність активів традиційно забезпечували торговельні підприємства (до 0,336 у 2019 році) та сільськогосподарські підприємства (до 0,465 у 2016 році). Промисловість демонструвала різкі стрибки рентабельності з періодами збитковості.

На основі комплексного аналізу сумарних балансових показників, їх структури, динаміки та фінансових результатів діяльності підприємств України за період 2015-2022 років можна констатувати наявність глибоких структурних трансформацій у фінансовому стані суб'єктів господарювання ключових секторів національної економіки, що відображають циклічний характер економічного розвитку, галузеву специфіку господарювання та критичний вплив макроекономічних шоків різної природи.

Другим етапом даного дослідження є проведення порівняльного аналізу прогнозних та

фактичних фінансових показників, результати якого демонструють безпосередній вплив початку воєнних дій на фінансовий стан українських підприємств.

Аналіз балансових показників за 2022 рік засвідчив суттєві структурні зміни у фінансовому стані суб'єктів господарювання, зумовлені початком повномасштабного воєнного вторгнення (таблиця 1). У загальній сукупності досліджуваних підприємств валюта балансу фактично скоротилася на 5,5%. При цьому спостерігається диспропорційна динаміка основних балансових статей: необоротні активи зменшилися, тоді як оборотні активи демонструють зростання. Особливої уваги заслуговує критичне скорочення необоротних активів, утримуваних для продажу, та груп вибуття, що свідчить про вимушену консервацію інвестиційних процесів та призупинення реструктуризації.

Фінансові наслідки різняться по секторах економіки. Так, у сільськогосподарському секторі валюта балансу зросла на 13,4%, проте це зростання супроводжується скороченням необоротних активів. Промисловий сектор та будівельна галузь продемонстрували найбільше абсолютне скорочення валюти балансу та необоротних активів зокрема.

Аналіз структури пасивів показує кризу капіталізації та зростання боргового навантаження: власний капітал скоротився на 89332,5 млн грн (з 4049085,0 млн грн до 3975952,5 млн грн), що становить 2,2%, тоді як довгострокові зобов'язання зросли на 887464,8 млн грн (з 1871485,7 млн грн до 1960179,5 млн грн), що становить 4,7%.

Порівняльний аналіз фактичних фінансових результатів українських підприємств за 2022 рік із прогнозними значеннями (таблиця 2) виявив катастрофічне погіршення показників ефективності господарської діяльності в умовах воєнного стану.

У загальній сукупності досліджуваних підприємств чистий прибуток продемонстрував негативне відхилення: замість прогнозованого приросту у 2022 році на 69125,8 млн грн відносно 2021 року, фактично зафіксовано зменшення у розмірі 570653,7 млн грн, що свідчить про тотальну збитковість корпоративного сектору економіки, що засвідчує повну нералізованість очікувань докризового періоду. Обсяг реалізованої продукції також не досяг прогнозних значень: замість очікуваного зростання на 175582,0 млн грн відносно 2021 року, фактично відбулося скорочення на 2583775,1 млн грн, що становить значне

Таблиця 1

**Дані прогнозних балансів українських підприємств на 2022 рік, млн грн
(2022* – прогнозні показники, 2022 – фактичні показники)**

Роки	Необоротні активи	Оборотні активи	Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	Власний капітал	Довгострокові зобов'язання і забезпечення	Поточні зобов'язання і забезпечення	Зобов'язання, пов'язані з оборотними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	БАЛАНС
Усього (за всіма галузями)								
2022*	5811447,9	8757857,2	10414,2	4049085	1871485,7	8654488,7	4659,9	14579719,3
2022	5622236,9	9024337,9	8078,2	3975952,5	1960179,5	8713997	4523,7	14654653
Сільське, лісове та рибне господарство								
2022*	524644,8	747331,7	269,6	804501,3	92728,0	374948,2	68,5	1272246,1
2022	465548,9	975338,6	291,7	810270,5	99633,3	531217,8	57,6	1441179,2
Промисловість								
2022*	2157362,8	2675244,3	2344,4	1163767,1	743095,3	2928043,9	45,2	4834951,5
2022	1974988	2796858,6	1980,1	990768,2	792711,6	2990324	22,7	4773826,7
Будівництво								
2022*	184075,7	552240,9	956,3	36964,2	75395,3	625938,1	144,1	737272,9
2022	160474,7	527079,8	876,5	14100,6	85673,3	588223,8	433,3	688431
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів								
2022*	431430,3	2787699,0	718,0	369235,1	241291,7	2607473,0	506,6	3219847,3
2022	431841,8	2697742	696,4	343648,6	283227,6	2503386	17,8	3130280,2
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність								
2022*	728352,7	351112,1	335,7	477720,7	169841,4	432796,7	94,4	1080453,2
2022	753207	378194,3	14,8	582226,7	137616,6	412124,5	97,6	1132065,4

Джерело: сформовано авторами за даними Державної служби статистики [5; 10]

негативне відхилення від прогнозованого приросту та свідчить про глибоку рецесію у виробничо-збутовій діяльності.

Спостерігається диференційований вплив воєнних дій на різні сектори економіки. Так у сільськогосподарському секторі зниження чистого прибутку та обсягу реалізованої продукції по факту виявилися меншими, ніж очікувалося згідно прогнозу. Агросектор продемонстрував високу адаптивність через швидку переорієнтацію логістики на Захід та зростання світових цін на продовольство. Промисловість, як системоутворююча галузь, продемонструвала негативне відхилення чистого прибутку (від

прогнозованих -188516,4 млн грн до фактичних -409602,0 млн грн) та додаткове скорочення обсягів реалізації на 534174,9 млн грн порівняно з прогнозом. Будівельна галузь теж зафіксувала негативне відхилення чистого прибутку (від прогнозованих -63,5 млн грн до фактичних -537,5 млн грн) при додатковому скороченні обсягів реалізації на 166335,3 млн грн, що свідчить про майже повну зупинку інвестиційно-будівельної діяльності.

Торговельний та транспортний сектори виявили протилежні траєкторії відхилень від прогнозу, що відображає специфіку їхнього функціонування в умовах воєнного стану. Оптова та роздрібна торгівля продемонстрували менш

Таблиця 2

**Абсолютне відхилення фінансових результатів у 2022 році від показників 2021 року
(2022* – прогнозні показники; 2022, 2021 – фактичні показники)**

Показники	Усього (за всіма галузями)		Сільське, лісове та рибне господарство	Промисловість	Будівництво	Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність
	2022*-2021	2022-2021					
Чистий прибуток	2022*-2021	69125,8	-138703,2	-188516,4	-63,5	-64295,3	542,8
	2022-2021	-570653,7	-30114,2	-409602,0	-537,5	-40423,2	-24744,5
Обсяг реалізованої продукції	2022*-2021	175582,0	-664642,9	-3826703,0	-413258,1	-4839420,2	-536943,9
	2022-2021	-2583775,1	-238171,2	-916877,9	-246922,8	-991303,2	-51109,7

Джерело: сформовано авторами за даними Державної служби статистики [5; 10]

критичне відхилення чистого прибутку (від прогнозованих -64295,3 млн грн до фактичних -40423,2 млн грн), що може свідчити про адаптаційну гнучкість торговельних мереж, проте обсяги реалізації скоротилися додатково на 388116,0 млн грн порівняно з прогнозом. Транспортна галузь, навпаки, продемонструвала парадоксальні зміни результатів діяльності порівняно з прогнозом. При очікуваному на зростанні +542,8 млн грн фактично чистий прибуток зменшився на -24744,5 млн грн, але у той же час обсяги реалізації замість очікуваного зменшення на -536943,9 млн грн фактично зменшилися лише на -51109,7 млн грн, що може бути зумовлено зростанням витрат та тарифів на транспортні послуги та військовими перевезеннями, які частково компенсували скорочення комерційних вантажопотоків.

Комплексний аналіз коефіцієнтів фінансового стану українських підприємств за 2022 рік (таблиця 3) засвідчив системне зниження ключових параметрів ліквідності, платоспроможності та рентабельності порівняно з прогнозними значеннями, що сформувалися в умовах повномасштабного воєнного вторгнення.

У загальній сукупності досліджуваних підприємств коефіцієнт оборотності оборотних активів скоротився на 0,341 (з прогнозованих 1,607 до фактичних 1,266), що еквівалентно зростанню тривалості обороту на 61,2 дні (з 227,2 до 288,4 днів) та свідчить про критичне уповільнення операційного циклу та іммобілізацію капіталу в менш ліквідних акти-

вах. Коефіцієнт загального покриття незначно покращився на 0,024 (з 1,012 до 1,036), проте залишається на критично низькому рівні, що засвідчує збереження високих ризиків неплатоспроможності. Найбільш критичні зміни відбулися у показниках рентабельності: коефіцієнт рентабельності сукупних активів (ROA) погіршився на 0,112 пункти (з прогнозованих +0,090 до фактичних -0,022), коефіцієнт рентабельності власного капіталу (ROE) скоротився на 0,157 пункти (з +0,126 до -0,031), а коефіцієнт чистої рентабельності продажів зменшився на 0,049 пункти (з +0,037 до -0,011), що свідчить про перехід підприємств від прогнозованої прибутковості до фактичної збитковості.

Показники фінансової незалежності та стійкості відображають негативні зміни. Коефіцієнт фінансової незалежності знизився незначно – з 0,278 до 0,271, залишаючись значно нижче нормативного рівня 0,5, що свідчить про надмірну залежність від зовнішніх джерел фінансування. Коефіцієнт фінансової стабільності зменшився з 0,385 до 0,372, тоді як коефіцієнт фінансової стійкості скоротився лише на 0,003 пункти (з 0,684 до 0,681), що може свідчити про збереження довгострокових зобов'язань у структурі пасивів. Проте за умови критичного скорочення власного капіталу це призводить до подальшого зростання фінансових ризиків. Частка необоротних активів знизилася з 39,9% до 38,4%, що може відображати як фізичну ліквідацію основних засобів внаслідок воєнних дій, так і вимушену переорієнтацію на більш ліквідні оборотні

Таблиця 3

Фінансовий стан підприємств

Роки	Показники фінансового стану									
	Коефіцієнт оборотності оборотних активів на кінець року	Тривалість обороту оборотних активів, дн.	Частка необоротних активів на кінець року, %	Коефіцієнт загального покриття на кінець року	Коефіцієнт фінансової незалежності на кінець року	Коефіцієнт фінансової стабільності на кінець року	Коефіцієнт фінансової стійкості на кінець року	Коефіцієнт рентабельності сукупних активів (ROA)	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (ROE)	Коефіцієнт чистої рентабельності продажів
Усього (за всіма галузями)										
2022*	1,607	227,2	39,9	1,012	0,278	0,385	0,684	0,090	0,126	0,037
2022	1,266	288,4	38,4	1,036	0,271	0,372	0,681	-0,022	-0,031	-0,011
2022-2022*	-0,341	61,2	-1,5	0,024	-0,006	-0,012	-0,003	-0,112	-0,157	-0,049
Сільське, лісове та рибне господарство										
2022*	1,035	352,8	41,2	1,993	0,632	1,720	2,393	0,246	0,152	0,145
2022	0,735	496,9	32,3	1,836	0,562	1,284	1,713	0,039	0,023	0,027
2022-2022*	-0,300	144,1	-8,9	-0,157	-0,070	-0,436	-0,680	-0,207	-0,130	-0,118
Промисловість										
2022*	1,755	208,0	44,6	0,914	0,241	0,317	0,651	0,117	0,212	0,053
2022	1,477	247,2	41,4	0,935	0,208	0,262	0,596	-0,052	-0,098	-0,026
2022-2022*	-0,278	39,2	-3,2	0,022	-0,033	-0,055	-0,055	-0,169	-0,310	-0,079
Будівництво										
2022*	1,027	355,3	25,0	0,882	0,050	0,053	0,180	0,027	0,135	0,009
2022	0,502	727,1	23,3	0,896	0,020	0,021	0,170	0,002	0,013	0,001
2022-2022*	-0,525	371,8	-1,7	0,014	-0,030	-0,032	-0,010	-0,025	-0,122	-0,007
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів										
2022*	2,167	168,4	13,4	1,069	0,115	0,130	0,234	0,194	0,235	0,014
2022	1,675	217,9	13,8	1,078	0,110	0,123	0,250	-0,006	-0,008	-0,001
2022-2022*	-0,492	49,4	0,4	0,009	-0,005	-0,006	0,016	-0,200	-0,243	-0,014
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність										
2022*	1,776	205,5	67,4	0,811	0,151	0,270	0,769	0,010	0,091	0,013
2022	1,468	248,6	66,5	0,918	0,004	0,007	0,344	-0,015	-1,754	-0,022
2022-2022*	-0,308	43,1	-0,9	0,106	-0,147	-0,263	-0,425	-0,026	-1,845	-0,035

2022* - показники, розраховані на основі прогнозних даних на 2022 рік;

2022-2022* - відхилення фактичних показників 2022 року від прогнозованих.

Джерело: сформовано авторами за даними Державної служби статистики [5; 10]

активи для забезпечення поточної діяльності.

Галузевий поділ фінансових показників виявляє різноспрямовані тенденції адаптації до кризових умов. Сільськогосподарський сектор демонструє найбільше погіршення операційної ефективності: коефіцієнт оборотності зменшився на 0,300 (з 1,035 до 0,735), кардинально зросла тривалість обороту – на 144,1 дні (з 352,8 до 496,9 днів), що свідчить про критичне уповільнення реалізації сільгосппродукції через руйнування експортної інфраструктури. Коефіцієнт рентабельності активів (ROA) скоротився на 0,207 пункти (з прогнозованих +0,246 до фактичних +0,039), ROE зменшився на 0,130 пункти (з +0,152 до +0,023), а чиста рентабельність продажів знизилася на 0,118 пункти (з +0,145 до +0,027), при цьому сільське господарство залишається єдиною галуззю з позитивною рентабельністю, що підтверджує його відносну резистентність до воєнних шоків.

Промисловість зафіксувала перехід від прогнозованої прибутковості до збитковості: ROA погіршився на 0,169 пункти (з +0,117 до -0,052), ROE скоротився на 0,310 пункти (з +0,212 до -0,098), що є найгіршим показником серед усіх галузей та відображає руйнування виробничих потужностей і розрив ланцюгів постачання.

Будівництво та транспорт демонструють найкритичніші показники фінансової нестабільності. Будівельна галузь характеризується катастрофічним уповільненням оборотності, тривалість обороту зросла на 371,8 дні і становить більше двох років, коефіцієнт фінансової незалежності впав до критичних 0,020 (з прогнозованих 0,050), а ROE скоротився з +0,135 до +0,013, наближаючись до нульових значень, що свідчить про майже повну зупинку будівельної активності. Торговельний сектор виявляє найбільшу операційну ефективність: коефіцієнт оборотності залишається найвищим серед усіх галузей (1,675), тривалість обороту є найкоротшою (217,9 днів), проте ROA погіршився на 0,200 пункти (з прогнозованих +0,194 до фактичних -0,006), що свідчить про швидку адаптацію операційних процесів при одночасному падінні прибутковості через зміну споживчого попиту та порушення логістичних маршрутів.

Висновки. Отже, як показав аналіз, динаміка показників фінансового стану українських підприємств демонструвала тенденцію до покращення попри структурні зміни в економіці після російського вторгнення 2014 року та попри негативний вплив пандемії COVID-

2019. Для 2015-2021 років характерним було покращення операційної ефективності та рентабельності, хоча при цьому й зберігалася значна залежність від зовнішнього фінансування. Ліквідність та платоспроможність більшості секторів економіки знаходилася на критичному рівні, що створювало структурні ризики фінансової стабільності.

Проте повномасштабне вторгнення 2022 року спричинило катастрофічне погіршення усіх показників фінансового стану, особливо у транспортному, будівельному та промисловому секторах. Так, спостерігається критичне падіння ділової активності: фактична оборотність активів виявилася нижчою за прогнозу в усіх секторах, особливо у транспорті, будівництві та торгівлі. Мало місце зниження рентабельності: замість прогнозованих позитивних значень ROA (0,090) фактично отримано збиток (-0,022). При певному покращенні ліквідності (фактичний коефіцієнт загального покриття (1,036) виявився трохи вищим за прогнозний (1,012)) відзначається зниження фінансової незалежності: фактичний показник (0,271) нижчий за прогнозний (0,278), що свідчить про зростання боргового навантаження. Найбільшу фінансову стійкість продемонстрували підприємства аграрного сектору, що підтверджує стратегічну важливість сільського господарства для економіки України.

Ризики погіршення ситуації зберігаються: продовження активних бойових дій може призвести до додаткового скорочення власного капіталу та падіння обсягів виробництва, критична залежність промисловості від стабільного енергопостачання створює ризик падіння виробництва при масштабних пошкодженнях енергетичної інфраструктури, погіршення світової економічної кон'юнктури може призвести до падіння експортних доходів та погіршення прибутковості експортоорієнтованих галузей (сільське господарство, металургія), масова міграція робочої сили створює ризик дефіциту кваліфікованих кадрів та зростання витрат на оплату праці.

Виходячи із зазначеного постає питання запровадження системи антикризових заходів, які мали б сприяти покращенню фінансового стану українських підприємств, серед яких: державне страхування врожаїв від військових ризиків, часткове списання безнадійних боргів підприємств стратегічних галузей за рахунок міжнародної допомоги, зниження ставки податку на прибуток для реінвестування у виробництво, програми повернення кваліфікованих кадрів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Papunen A. Economic impact of Russia's war on Ukraine: European Council response. URL: <https://www.consilium.europa.eu/> (дата звернення: 29.10.2025).
2. The first year's impact of the full-scale war on Ukrainian business / O. Gavrysh et al. *Economics of Development*. 2024. Vol. 23, no. 1. P. 18–29. DOI: <https://doi.org/10.57111/econ/1.2024.18>.
3. Богдан Т. Фінансово-економічні наслідки війни та повоєнне відновлення. *LB.ua*. 2023. URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/550614_finansovoeconomichni_naslidki.html (дата звернення: 11.09.2025).
4. Грушко В. Економіка в умовах війни та повоєнний економічний розвиток. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2024. № 1 (73). С. 47–53.
5. Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва : стат. зб. / за ред. М. Кузнецової. Київ : Державна служба статистики України, 2023. 411 с. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/12/Dsvsmm_22.pdf (дата звернення: 09.10.2025).
6. Мельник Т. Український бізнес в умовах війни: сучасний стан, проблеми та шляхи їх вирішення. *Journal of Innovations and Sustainability*. 2023. Vol. 7, no. 3. 07. DOI: <https://doi.org/10.51599/is.2023.07.03.07>.
7. Мінцифри: 93% малого та середнього бізнесу України допомагає державі перемогти у війні. *Урядовий портал : офіційний сайт*. 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mincifri-93-malogo-ta-serednogo-biznesu-ukrayini-dopomagaye-derzhavi-peremogti-u-vijni> (дата звернення: 12.10.2025).
8. МСБ продовжують виплачувати зарплати та підтримувати ЗСУ попри зростання фінансових втрат. *European Business Association : офіційний сайт*. 2023. URL: <https://eba.com.ua/msb-prodovzhuyut-vyplachuvaty-zarplaty-ta-pidtrymuvaty-zsu-popry-zrostannya-finansovyh-vtrat> (дата звернення: 12.10.2025).
9. Підприємництво України в умовах воєнного стану / Д. Левчинський та ін. *Економічний простір*. 2022. № 181. С. 110–114. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/181-19>.
10. Статистичні видання. Державна служба статистики України : офіційний сайт. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ9_u.htm (дата звернення: 02.09.2025).

REFERENCES:

1. Papunen, A. (2023) Economic impact of Russia's war on Ukraine: European Council response. Available at: <https://www.consilium.europa.eu/> (accessed October 29, 2025).
2. Gavrysh, O., Gavrysh, Iu., Matiukhina, A., & Vasylets, I. (2024) The first year's impact of the full-scale war on Ukrainian business. *Economics of Development*, vol. 23(1), pp. 18–29. DOI: <https://doi.org/10.57111/econ/1.2024.18>.
3. Bohdan, T. (2023) Finansovo-ekonomichni naslidky viiny ta povoienne vidnovlennia [Financial and economic consequences of the war and post-war recovery]. *LB.ua*. Available at: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/550614_finansovoeconomichni_naslidki.html (accessed September 11, 2025).
4. Hrushko, V. (2024) Ekonomika v umovakh viiny ta povoienni ekonomichni rozvytok [Economy in war conditions and post-war economic development]. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*, no. 1(73), pp. 47–53.
5. Kuznietsova, M. (Ed.) (2023) Diialnist subiektiv velykoho, serednoho, maloho ta mikropidpriemnytstva: stat. zb. [Activities of large, medium, small and micro-entrepreneurship entities: statistical publication]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 411 p. Available at: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/12/Dsvsmm_22.pdf (accessed October 09, 2025). (in Ukrainian)
6. Melnyk, T. (2023) Ukrainian business in the conditions of war: current state, problems and ways to solve them. *Journal of Innovations and Sustainability*, vol. 7(3), 07. DOI: <https://doi.org/10.51599/is.2023.07.03.07>.
7. Ministry of Digital Transformation of Ukraine (2022) Mintsyfry: 93% maloho ta serednoho biznesu Ukrainy dopomahaie derzhavi peremohty u viini [Digital Ministry: 93% of small and medium-sized businesses in Ukraine help the state win the war]. *Uryadovi portal*. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/mincifri-93-malogo-ta-serednogo-biznesu-ukrayini-dopomagaye-derzhavi-peremogti-u-vijni> (accessed October 12, 2025).
8. European Business Association (2023) MSB prodovzhuyut vyplachuvaty zarplaty ta pidtrymuvaty ZSU popry zrostannya finansovykh vtrat [SMEs continue to pay salaries and support the AFU despite increasing financial losses]. Available at: <https://eba.com.ua/msb-prodovzhuyut-vyplachuvaty-zarplaty-ta-pidtrymuvaty-zsu-popry-zrostannya-finansovyh-vtrat> (accessed October 12, 2025).
9. Levchynskiy, D., Stupniker, H., Kashyrnikova, I., & Zozulia, N. (2022) Pidpriemnytstvo Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Entrepreneurship of Ukraine in the conditions of martial law]. *Ekonomichnyi prostir*, no. 181, pp. 110–114. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/181-19>.
10. State Statistics Service of Ukraine. Statystichni vydannia [Statistical publications]. Available at: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ9_u.htm (accessed September 02, 2025).

Дата надходження статті: 02.11.2025

Дата прийняття статті: 13.11.2025

Дата публікації статті: 24.11.2025